

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної
науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра кримінального процесу

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра юстиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ
ГО «СТАЛЕ ПРАВОСУДДЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Відповідальна редакторка *Л. М. Москвич*

Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар.
А43 наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич] ;
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ;
Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ;
Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг. суд., правоохорон.
органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». –
Харків : Право, 2025. – 376 с.

ISBN 978-617-8612-04-7

Збірник містить матеріали Десятої міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем судового права, у якій взяли участь відомі вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Організаторами заходу виступили кафедра кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кафедра юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», Німецько-Українське об'єднання юристів і ГО «Стале правосуддя». В основу видання покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів судового права.

УДК 349.42

Матеріали викладено в авторській редакції.
Відповідальність за їхню якість, достовірність,
відсутність текстових запозичень несуть автори.

Відеозапис конференції за посиланням:

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8612-04-7

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

15. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ібрагім Гюркан проти Туреччини» (Ibrahim Gürkan v. Turkey), № 10987/10, 2012 р. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-111840%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-111840%22]}) (дата звернення 19.03.2025).

16. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Bellet v. France» 1994 р. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/?library=ECHR&id=001-57952&filename=CASE%20OF%20BELLET%20v.%20FRANCE.docx&logEvent=False> (дата звернення 20.03.2025).

Іванова Вікторія

*Аспірантка кафедри цивільного процесу
Навчально наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ІНОЗЕМНИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЩОДО КОМПЕНСАЦІЇ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ

У сучасному міжнародному правопорядку питання визнання та виконання рішень іноземних судів щодо компенсації шкоди, завданої збройною агресією, набуває особливої актуальності у зв'язку з війною росії проти України. Пошук ефективних механізмів правового захисту постраждалих, зокрема через звернення до судів іноземних держав, є одним з ключових напрямів формування правосуддя перехідного періоду.

Основне питання полягає у тому, чи можуть рішення іноземних судів, ухвалені проти російської федерації на користь потерпілих, бути визнаними й виконаними на території України чи інших держав. У багатьох випадках саме доктрина державного імунітету використовується як аргумент для відмови у визнанні та виконанні таких рішень. Разом з тим, з огляду на масштабні порушення з боку росії, а саме агресію, воєнні злочини, злочини проти людяності, – міжнародна правова доктрина схиляється до думки, що у таких випадках державний імунітет має бути обмежений.

Зокрема, у статті 7 Конвенції про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах 2019 року, вста-

новлено, що держава може відмовити у виконанні рішення, якщо воно суперечить її публічному порядку, безпеці або суверенітету [1]. Окрім того, відповідно до п. 4 ст. 2 Статуту ООН, загроза застосування сили або її застосування проти територіальної цілісності будь-якої держави є забороненими [2]. Цей принцип став підґрунтям для Резолюції ГА ООН ES-11/1 (2022), яка визнала дії російської федерації актом агресії та закріпила її зобов'язання відшкодувати збитки [3]. Також, Резолюція ГА ООН 3314 (XXIX) 1974 року дає чітке визначення агресії, включаючи збройне вторгнення, бомбардування та підтримку збройних формувань [4]. Перелічені документи створюють правову основу для вимог компенсації через національні та міжнародні суди.

У сучасних дослідженнях обґрунтовується, що Україна не зобов'язана дотримуватися принципу імунітету щодо держави-агресора. Зокрема, таке положення ґрунтується на принципі дзеркальності у міжнародних відносинах, а також з потреби забезпечення невідворотності відповідальності за міжнародні злочини [5].

Крім того, згідно з підходами, сформульованими KSE Institute (2024), контрзаходи, зокрема конфіскація російських державних активів, не суперечать міжнародному праву. У доповіді акцентується, що третім державам дозволено вдатися до колективних контрзаходів у відповідь на грубі порушення міжнародного права, до яких належить збройна агресія [6]. За статтею 49 та статтею 54 Проекту статей про відповідальність держав (ARSIWA), такі дії є допустимими за умов системного та триваючого характеру делікту [7].

Таким чином, навіть якщо визнання рішень судів інших держав може суперечити традиційним положенням про державний імунітет, у випадку агресії росії проти України діють виняткові обставини, що дозволяють їхнє застосування. У правовій літературі цей підхід відомий як доктрина «forfeiture of rights», тобто, втрата правового захисту з боку держави-порушника через її грубу поведінку.

Важливо зазначити, що визнання іноземного рішення в Україні здійснюється за правилами Цивільного процесуального кодексу. Зокрема, розділом IX ЦПК України, ст. 462 якого передбачає, що рішення іноземного суду (суду іноземної держави, інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних справ) визнаються та виконуються в Україні, якщо їх визнання та виконання передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності. У разі

якщо визнання та виконання рішення іноземного суду залежить від принципу взаємності, вважається, що він існує, оскільки не доведено інше [8].

Крім України, досвід інших країн також є важливим орієнтиром. У США, наприклад, діє Закон про імунітет іноземних держав [9], що передбачає винятки з імунітету у випадках терактів або порушення міжнародного гуманітарного права. Прецеденти, такі як рішення у справах про стягнення компенсації з Ірану, створюють модель для застосування аналогічних підходів щодо росії. Наприклад, у справі «Heiser v. Islamic Republic of Iran» суд призначив понад 1,8 млрд доларів компенсації, яка стягувалася з активів Центрального банку Ірану [10].

У світлі цього важливо також враховувати практику Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), яка вказує на необхідність забезпечення доступу до правосуддя та ефективного виконання рішень [11]. Якщо держава створює умови, за яких правосуддя не має реального результату через відмову у виконанні рішень, це може бути порушенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Інша проблема це відсутність в Україні спеціального правового механізму, який би регламентував порядок виконання іноземних рішень, винесених у справах проти російської федерації, на користь українських громадян. Як зазначено у дослідженні Verba et al. (2024), така лакуна в праві ускладнює реалізацію прав постраждалих і знижує довіру до правосуддя. У цьому контексті доцільно розробити законодавчі зміни, які дозволили б визнавати рішення іноземних судів щодо відшкодування шкоди, завданої внаслідок воєнної агресії у спрощеному порядку [12].

Отже, визнання та виконання іноземних судових рішень щодо компенсації шкоди, завданої збройною агресією, є не лише питанням правової техніки, а й елементом забезпечення справедливості та міжнародного правопорядку. Іноземні судові рішення, винесені в інтересах потерпілих, можуть і повинні бути визнані правовими системами держав, зокрема українською, за умови дотримання основоположних принципів міжнародного права. Аргументи щодо абсолютного імунітету держави втрачають свою силу, коли йдеться про грубі порушення імперативних норм, таких як заборона агресії, воєнні злочини та злочини проти людяності. В умовах сучасної війни в Україні колективні контрзаходи, включаючи конфіскацію державних активів, стали правомірним і виправданим інструментом державної відповідальності. Україна, прагнучи забезпечити права постраждалих, має не лише спиратися на міжнародну практику,

а й розробити дієвий національний механізм для ефективного визнання таких рішень, створити законодавчі передумови для їх виконання та посилити співпрацю з іншими державами і міжнародними інституціями.

Таким чином, визнання іноземних рішень є не лише реалізацією правового зобов'язання, а й потужним кроком до міжнародної справедливості.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах (2019). URL: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=137>

2. Статут Організації Об'єднаних Націй (1945). URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>

3. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 «Агресія проти України», 2 березня 2022 року. URL: <https://documents.un.org/en/A/RES/ES-11/1>

4. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 3314 (XXIX) «Визначення агресії», 14 грудня 1974 року. URL: [https://documents.un.org/en/A/RES/3314%20\(XXIX\)](https://documents.un.org/en/A/RES/3314%20(XXIX))

5. Bilousov Y., Yakoviyk I., Kosinova D., Asirian S., Zhukov I. (2023). Foreign state immunity in the context of Russia's full-scale aggression against Ukraine. *Amazonia Investiga*, 12(67), 283–292. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.67.07.25>

6. Vlasyuk A. (2024). Legal Report on Confiscation of Russian State Assets for The Reconstruction of Ukraine. KSE Institute. URL: https://sanctions.kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/CBR-Assets-Legal-Report_February-2024.pdf

7. Проект статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння (ARSIWA). International Law Commission, 2001. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_6_2001.pdf

8. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV (у редакції від 09 квітня 2025 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n9346>

9. Foreign Sovereign Immunities Act, USA. (1976). URL: <https://www.congress.gov/bill/94th-congress/house-bill/11315/text>

10. Heiser v. Islamic Republic of Iran, 466 F. Supp.2d 229 (D. D. C. 2006). URL: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/cadc/12-7101/12-7101-2013-11-19.html>

11. Hornsby v. Greece, ECtHR, App. No. 18357/91, Judgment of 19 March 1997. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58020>

12. Verba O., Vorobel U., Haichenko A., Medvedenko S. (2024). Enforcement of decisions of national courts in cases of compensation for damage caused as a result of armed conflicts. *Social & Legal Studios*, 7(1), 155–163. URL: <https://doi.org/10.32518/sals1.2024.155>

Науковий керівник: д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного процесу Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Притика Юрій Дмитрович

Ігнатов М. П.
студент 1 курсу магістратури
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

БАЛАНС МІЖ ПУБЛІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТА ПРАВАМИ ЛЮДИНИ: ПОЗИЦІЯ ЄСПЛ У СПРАВАХ ЩОДО ОБІГУ НАРКОТИКІВ

Проблематика забезпечення балансу між публічною безпекою та дотриманням прав людини у сфері обігу наркотичних засобів набуває особливої актуальності в умовах зростання масштабів незаконного обігу наркотиків як в Україні, так і на міжнародному рівні. За даними ООН, кількість осіб, які вживають наркотики, збільшилася з 240 мільйонів у 2011 році до 296 мільйонів у 2021 році, що свідчить про зростання на 23% протягом десятиліття [1]. В Україні у 2024 році правоохоронними органами було вилучено з незаконного обігу майже 5,5 тонн наркотичних засобів на загальну суму понад 2,6 мільярда гривень [2]. У такому контексті значного значення набуває практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), який у своїх рішеннях послідовно визначає межі допустимого втручання держави у приватну сферу особи в інтересах захисту публічної безпеки.

Однією з ключових проблем сучасного правозастосування є необхідність забезпечення належного співвідношення між інтересами суспільної безпеки та основоположними правами людини. Це питання особливо гостро постає у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків, де втру-

Іванова Вікторія

ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ІНОЗЕМНИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЩОДО КОМПЕНСАЦІЇ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ	219
---	-----

Ігнатов М. П.

БАЛАНС МІЖ ПУБЛІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТА ПРАВАМИ ЛЮДИНИ: ПОЗИЦІЯ ЄСПЛ У СПРАВАХ ЩОДО ОБІГУ НАРКОТИКІВ	223
---	-----

Калараш Р. А.

ПОГЛЯДИ ААРОНА БАРАКА НА ПРИРОДУ СУДОВОГО РОЗСУДУ ТА СУДОВОЇ ПОЛІТИКИ.....	226
---	-----

Книш І. П.

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПРИ ЗВІЛЬНЕННІ ЗІ СЛУЖБИ ЗА СТАНОМ ЗДОРОВ'Я.....	228
--	-----

Коройд Ю. М.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ СУДІВ.....	232
--	-----

Коцюбко І. В.

СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ ПІД ЧАС СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЇ У ВИГЛЯДІ СТЯГНЕННЯ В ДОХІД ДЕРЖАВИ АКТИВІВ ПІДСАНКЦІЙНИХ ОСІБ.....	236
--	-----

Красножон О. М.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ ТЕХНОЛОГІЙ	242
--	-----

Кривошей О. М.

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ЯК ЗАСОБУ ДОКАЗУВАННЯ	246
--	-----

Лупійчук Д. В.

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРА В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	249
--	-----

Medviediev Vladyslav

COURT COSTS ALLOCATION AND THE PRINCIPLE OF PROPORTIONALITY: LESSONS FROM UKRAINIAN AND LATVIAN PROCEDURAL MODELS.....	253
--	-----

Мельникова Владислава

ЕТИКА АДВОКАТА В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	258
--	-----